

Forvaltning av vernede vassdrag. Hva gjør Direktoratet for naturforvaltning (DN)?

Av Ola Skauge.

Ola Skauge er fung. direktør ved Direktoratet for naturforvaltning.

*Innlegg på møte i Norsk Vannforening
16. februar 1993.*

Miljøvern er alles ansvar. Det betyr at alle sektorer og alle nivåer i «bedriften» Norge har et ansvar for at de beslutninger som blir tatt, og virksomheter som utøves, skjer i samsvar med nasjonale miljømål. Ingen enkelt forvaltningsenhet, sektor eller forvaltningsnivå for den saks skyld, verken kan eller skal ha eneansvar for vassdragsforvaltninga i Norge. I praksis er systemet sammensatt og aktørne mange.

DN har både et sektoransvar og et overordnet ansvar i naturforvaltnings-spørsmål generelt. I vassdragsforvaltning trer vår dobbeltrolle fram særlig tydelig. På den ene side skal vi skjøtte vårt forvaltningsansvar for laks- og innlandsfisk-ressursene. På den andre siden skal vi bidra til at forvaltning av vassdrag totalt sett sikrer miljøkvalitetene i vassdraga, og slik at miljøkvalitetssikring blir integrert i de forvaltningsgrener og sektorer som er involvert. Dobbeltrollen innebærer sjelden målkonflikter, med unntak av noen få kontroversielle emner, der bygging av fisketrapper er ett eksempel.

Det er et nasjonalt politisk mål at beslutninger skal fattes og ressurser forvaltes på et lavest mulig nivå. Kommu-

nene og fylkene er delegert ansvar og oppgaver på viktige felt. Som nevnt er også sektoransvaret et vesentlig ledd i vår nasjonale miljøvernpolitikk. Både delegering av ansvar og oppgaver og sektoransvar for miljø er bærende prinsipper i Plan- og bygningsloven og Stortingsmelding 46 (1988-89) «Miljø og utvikling».

Basis for en slik desentralisert styringsmodell er velutviklede, klare og **lesbare** nasjonale miljømål og -rammer. Den jobben er vi på langt nær ferdig med. På vassdragsida har vi nettopp begynt. Både arbeidet med rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag (DN) og utarbeiding av nasjonale mål for vannforekomstene (SFT) er ledd i mål- og rammestyringssystemet for norsk vassdragsforvaltning. NVE's utvikling av differensiert vassdragsforvaltning fyller ut bildet. Det blir en utfordring å gi disse styringssignalene harmoni.

DN har sortert ut og formulert 5 hovedutfordringer og mål i naturforvaltningsarbeidet:

- * Naturens biologiske mangfold
 - Naturens produksjonsevne og variasjonsrikdom skal bevares.
- * Frisk natur
 - Sikre en frisk natur hvor økologiske prosesser ikke er brakt ut av

balanse på en måte som ikke lar seg reparere.

- * Forvaltning av fornybare ressurser
 - De fornybare ressurser skal forvaltes innenfor rammene av en bærekraftig utvikling. Utviklingspotensialet skal sikres gjennom å bevare produktiviteten i naturen og genetisk og økologisk mangfold.
- * Friluftsliv
 - Alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å drive friluftsliv som en helse- og trivselsskapende, naturvennlig fritidsaktivitet.
- * Naturen — felles ansvar
 - Nasjonale og lokale miljømål skal ligge til grunn for beslutninger i alle sektorer og på alle forvaltningsnivå.

Norsk vassdragsforvaltning utfordrer DN på alle disse 5 målene.

I pakt med DN's rolle både som sektormyndighet og som miljøforvaltning med overordnet ansvar for implementering av nasjonale miljømål, er vår strategi at

- nasjonale og lokale miljømål skal ligge til grunn for beslutninger i alle sektorer og på alle forvaltningsnivå.

Fra Stortingsmelding nr. 13 «Om FN-konferansen om miljø og utvikling» merker vi oss at

- * Utvikling og forvaltning av ferskvannressursene skal foregå integrert og omfatte vann- og landområder.
- * Forvaltningen av ferskvannressursene skal foregå på lavest egnet nivå.
- * Ved forvaltning av ressursene skal prioritet gis til tilfredsstillende av befolkningens primære behov for vann og til sikring av økosystemer.

Regjering og storting har gjennomført en betydelig miljøvernpolitisk reform de siste årene ved å definere kommunalt miljøvern som satsingsområde. Miljøverndepartementet har konkretisert de fremste miljøvernpolitikkområdene for kommunene. Her omtales 6 hovedområder:

- * Biologisk mangfold
- * Vassdragsforvaltning
- * Kystsoneforvaltning
- * By- og tettstedsutvikling
- * Kulturmiljøer
- * Avfall

I DN er vi svært godt tilfreds med at nettopp vassdragsforvaltning har fått en særlig vektlegging som kommunalt satsingsfelt. Det passer nemlig svært godt med våre tanker om

- nødvendigheten av utvikling av lokale mål for vassdragsforvaltning.
- integrering av vassdragsforvaltning i den kommunale planprosessen, både i arealplan, handlingsprogram og tiltaksplaner.
- en kommunal helhetspolitikk der alt fra fiskekultiveringsplaner, friluftstiltak langs vassdraget, forureningskontroll, bruk av vann til husholdning og industri til forsvarlig behandling av inngrep i og langs vassdragene inngår også på det kommunale planet.

Fullstendige og detaljerte oversikter over DN's arbeid på vassdragssektoren vil bli for omfattende å presentere her, men jeg vil nevne noen:

- Initiating av vassdragsplanlegging etter PBL gjennom tilskott. Det er vår filosofi at slik lokal planlegging **skal** forankres i plansystemet.

- Utarbeidet forslag til rikspolitiske retningslinjer for verna vassdrag etter PBL's § 17.1, første ledd.
- Lager planeksempler for hvordan retningslinjene kan praktiseres.
- Bedrer kunnskapsnivået om naturverdier og friluftsliv i vassdrag vernet i VPI og VPIL.
- Er hovedbidragsyter for undersøkelser i referansevassdrag.
- Har det administrative ansvaret for Aksjon vannmiljø (Md, DN, SFT og RA).
- Koordinering for oppfølging av Handlingsplan Glomma tilknyttet DN.

I tillegg til dette brede forvaltningsarbeidet på plan- og tiltakssida, arbeider DN bl.a. også med inngrepssaker og konsekvensutredningssaker i vassdrag, bevaring av biologisk mangfold, kanskje mest uttrykt gjennom redningsarbeidet overfor norske laksestammer. Vi utvikler og verner rekreasjonsverdiene langs vassdrag, og vi har i praksis et omfattende kulturlandskapsarbeid der

vassdrag med kantvegetasjon og våtmarker, oser, fosser og stryk er formidable landskapselementer i norsk natur både i biologisk og estetisk forstand.

Ansvarer for forvaltning av vassdragene kunne ha vært bedre både politisk og administrativt koordinert. Vi som arbeider på en eller annen måte med vassdragsforvaltning både på regionalt og sentralt plan føler nok på det av og til. Den «sitsen» vi har — den har vi imidlertid. Den kjensgjerning avføder etter mitt syn to ønsker eller behov:

1. Det bør være en felles forståelse i de involverte etatene om å satse på planverktøyet i PBL og mobilisering av kommuneplanet i arbeidet med vern og forvaltning av miljøverdiene i vassdraga.
2. De samme etatene må være seg bevisst at den eneste måten å unngå ødeleggende fragmentering av vassdragsforvaltninga på, er å samarbeide. Åpne kanaler, koordinering av tiltak og omforent rolleforståelse er stikkord i denne sammenhengen.